

FREDAG

livet

ERLAND FENN CLARKE KIØSTERUD

Yrke: Forfatter. **Alder:** 59. **Sivilstand:** Gift med poet Karin Haugane, har en bonusdatter og et barnebarn. **Hvor er du i livet?** På vei fra en essaysamling og inn i en roman, med hva det innebærer å ha en verden og gi den fra seg.

Ord om stillhet

– Fortellingen om meg selv er det skjøreste jeg har, og bak den igjen er det ingen ting,

Av Marianne I.L. Melgård (tekst) og Siv Dolmen (foto)

Den første sanne setningen Erland Kiøsterud fant, var i et verk av Friedrich Nietzsche: «Alt er løgn.» Og 14 år gammel forsto han at hans liv skulle handle om litteratur, om ordkunst, om søken etter beskrivelser av stillhet.

– Jeg er født inn i en borgerlig familie, og oppdratt til å fortsette en tradisjon som eldste og eneste sønn, forteller Kiøsterud.

Han ble døpt Erland Kiøsterud som den åttende i rekken, i en velstående Drammensfamilie med lange tradisjoner i treforedling og shipping. Forventningene var høye.

– Det var en streng oppdragelse, spesielt hva angikk dannelsen. Hva man gjør og ikke gjør. I min historie ventet man på en sønn, forteller 59-åringen.

Fra tidlige tenår søkte han mot kunsten, og på slutten av 60-tallet var Drammen en liten by, men med et aktivt kulturliv.

– Det var en smeltedigel der alle grupper og klasser i samfunnet deltok, og vi arrangerte og produserte vår egen underholdning. Musikk, teater, bildekunst... miljøet var berikende, både kulturelt og menneskelig, forteller Kiøsterud.

Møtet med en bakersønn

Faren brøt likevel med familietradisjonen ved å sende Kiøsterud på Drammens kommunale skole. Kiøsterud senior hadde gått privatskole og ville gi sønnen og døtrene muligheten til å møte barn fra flere samfunnslag. I sin siste bok, den selvbiografiske essaysamlingen «Stillhet og fortelling», beskriver Kiøsterud første gang han ble med en arbeiderklassegutt hjem fra skolen:

«Møtet med fattigdommen var et sjokk for meg. Jeg hadde ingen erfaring med den. Jeg var helt uforberedt. Han het Rolf og gikk i klassen min. Faren hans var baker.»

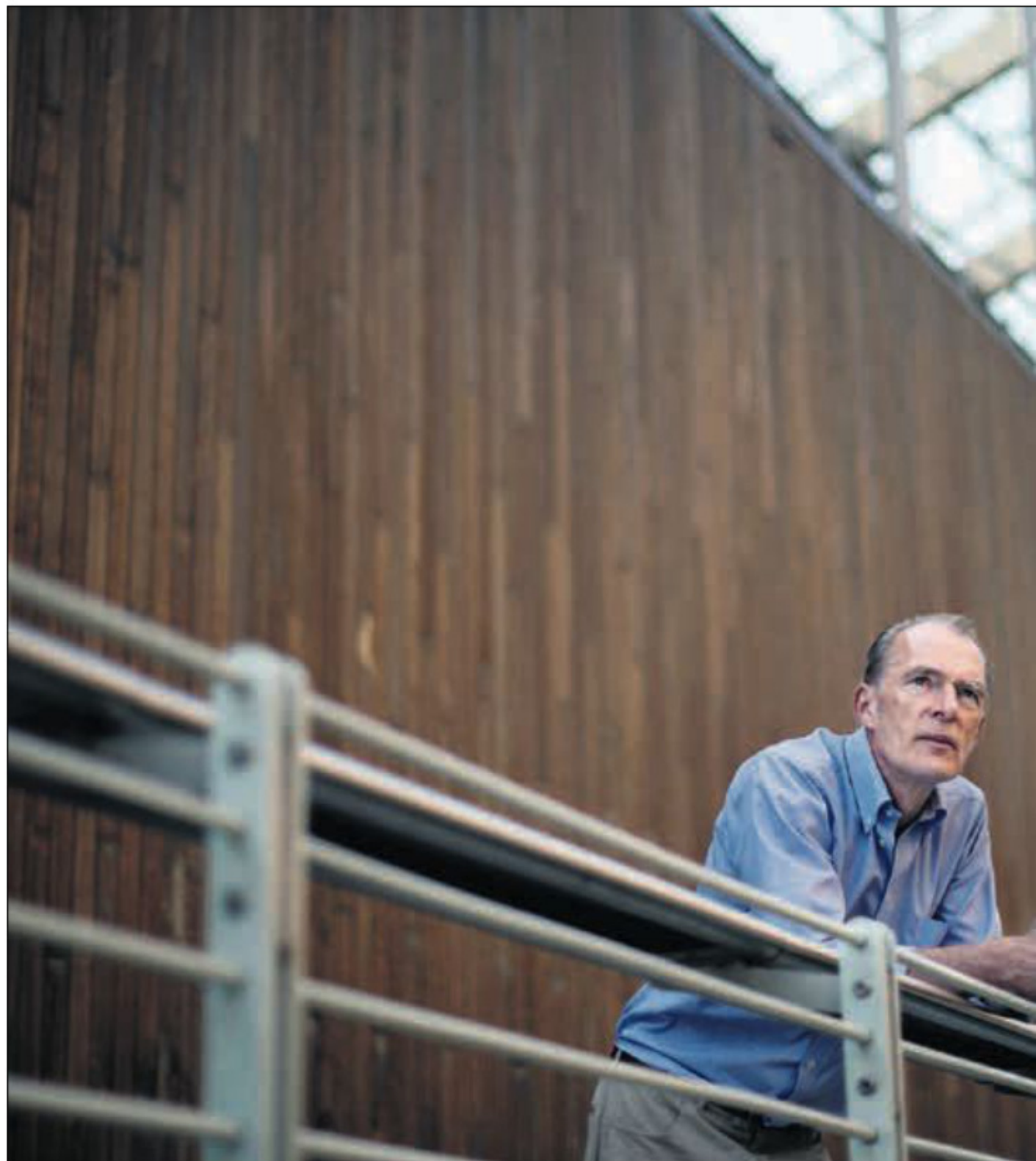
Kiøsterud beskriver en trang, mørk og fuktig leilighet, der fire mennesker delte ett rom og kjøkken, med do på gangen. «Lekeværelset mitt, som lå mellom soveværelset og terrassen min, og hvor jeg hadde lekene mine, var like stort som hele Rolfs leilighet.»

Kiøsterud ble tidlig nysgjerrig på en annen verden da han ble bevisst sin privilegerte, skjermede bakgrunn. Han søkte mer direkte, nakne erfaringer.

– En dag hadde gutta i området satt opp en boksering på idrettsplassen og skaffet boksehansker. Jeg var vel rundt 12 år. De spurte om jeg ville bokse, og jeg sa jo ja til alt. Den dagen fikk jeg skikkelig juling, der var det noen som virkelig nøt å banke meg opp, mens en stor gjeng storundt og heia. Ellers kunne de aldri gjort sånt, men nå hadde jeg sagt ja til ringen. Da forsto jeg noe om klasseforskjeller, sier Kiøsterud.

Ut i verden

15 år gammel tar han oppgjøret med faren og erklærer at han bryter med familietradisjonen, frasier seg ansvaret for bedriften og vil

IDENTITET: – Når du velger et annet liv enn det du fødes inn i blir du bevisst på hva du forlater. Som flyktning, når jeg forlot grunn

reise ut i verden for å skrive. Året etter, i 1970, har Kiøsterud fått hyre på en båt til New York. «Når var det jeg skjønnte at min konstitusjon var så skjør at fraværet av noen ord kanskje var mer enn jeg kunne tåle? At stillheten i meg (når oppdaget jeg den?) så lenge jeg kan huske har ligget som et damoklessverd over livet mitt, hvert øyeblikk klar til å realisere seg.»

– Denne livserfaringen kan nok knyttes til

mitt behov for å skrive og skape en verden. At jeg brøt med alt jeg kjente og tidlig kjente på en stillhet i verden og i meg selv, sier Kiøsterud.

Han oppsøker fattigstrøkene i Harlem, havnestrøkene nær Aten. Tar arbeid der han finner, oppsøker uteliggere, drankere, rusmidler, kvinner, intensitet.

– Når du velger et annet liv enn det du fødes

3

PÅ SPARKET

Hva slags musikk hører du på?

Klassisk og populærmusikk, gjerne Beethovens Opus 132, en sein strykekvartett i a-moll. Et modent verk jeg har lyttet mye til.

Hva er din favorittfilm?

«Hjortejegeren» (1978) av Michael Cimono er ingen dårlig film.

Hvilken bok har gjort sterkest inntrykk på deg?

Theben-trilogien av Sofokles. Var 17–18 år da jeg først leste den, og den var interessant å lese igjen.

QUIZ

KALENDER

PARADOKS

NAVN

sier forfatter Erland Kiøsterud.

ha skrevet sin første bok, og han ville fortsette å skrive. Med langt hår, militærjakke og en dragning mot anarkisme utforsket Kiøsterud tidas impulser, foran og bak jernteppet.

– 60- og 70-tallet handlet jo i stor grad om opposisjon mot min borgerlige bakgrunn, det var et «nei» til alt det jeg kom fra. Identifikasjonen var negering, motstand mot mitt tidligere liv. Så ved valget av et nytt liv måtte jeg få innpass, som en representant for det alle eksplisitt tok avstand fra. Det var en krevende øvelse, sier Kiøsterud.

«Jeg er født inn i stillheten. Og vet med meg selv at hvis jeg ikke makter å skape et språk

nå, reise et bilde av verden som gjør meg mulig, så finnes jeg ikke. Ordene, litteraturen, språket, livet, alt det som de snakker om, finnes ikke for meg. Jeg må skape det, hver gang.»

Etter debuten «Sår som aldri gror» i 1973 har Erland Kiøsterud skrevet et tjuetall bøker og mottatt Gyldendals legat og Riksmålsprisen. Romanen «Jord!» fra 1977 ble seinere filmatisert av Wam og Wennerød under tittelen «Hotell St. Pauli». Ved siden av forfatterskapet har han arbeidet på kulturfeltet som styrerepresentant og rådgiver, blant annet som styreleder i Morgenbladet på tidlig 2000-tall.

Religionsstifter

– Jeg vokste opp i en borgerlig rasjonalitet og er kunnskapssøkende og analytisk, men har også en sterk erfaring av livets nærvær. Hvis jeg er en religiøs person, har det vel med mitt forhold til livet å gjøre. Trekker vi oss litt på avstand eller går helt nær og observerer det levende – det er fantastisk, sier Kiøsterud.

«Hadde jeg levd i en annen tid, ville jeg vært religionsstifter», skriver forfatteren i sin siste essaysamling. Kiøsterud påpeker at vår del av verden har avskaffet religion, troen på en ytre styrelse, som har skapt mennesket og som ser oss.

På spørsmål om han opplever seg som religiøs, svarer han med spørsmål:

– Religionen har ført mye galt med seg. Men kan vi greie oss uten en overbygning? Hva er vi uten en overbygning? Vi vet hva mennesket er i stand til. Har vi mennesker kanskje gjort oss erfaringer som vi ennå ikke har språk for? Hvordan får vi oss selv og stillheten vi har skapt i tale, spør Kiøsterud.

«Vi er blitt guder, men uten gudens blikk. Vi søker forvirret etter vårt eget bilde, men vet ikke lenger hvor det er, hva det er. Samtidig demokratiseres enklaven vår i et fascinerende tempo (...) Den store fortellingen erstattes av mange små, likestilte fortellinger. Fra nå av

teller alle erfaringer like mye. Alles rett til sannheten, til nytelsen, til makten, til å stå i sentrum – til å være sentrum – er en selvfølge. (...) Gamle som unge, fedre som sønner, mødre som døtre, styrter mot bekreftelsens speil. (...) Det er ingen der.»

Kjøpetrang og åndelig føde

For at mennesket ikke skal forfalle til sine lavere instinkter, trenger vi et større bilde å tre inn i, mener Kiøsterud. Han mener vår moderne tømning av tradisjonelle verdier akselererer, i det kapitalen koples til vårt begjær. Konsum og individuell kjøpetrang

erstattet søken etter åndelig føde og fellesskap.

– Store deler av mitt forfatterskap har handlet om å mangle et språk, eller en fortelling. I flere år arbeidet jeg med det europeiske folkemordet, Holocaust, en hendelse som vanskelig lar seg språkliggjøre. Men da skrev jeg meg inn i et... et rom, der jeg kom i kontakt med dødskreftene, sier Kiøsterud.

Han blir sittende en stund, stille. Kikker ned på hendene sine.

– Ibland oppleves livet som veldig tynt. Hele arbeidet med Holocaust tok tretten år. Jeg hadde behov for å skrive en roman for å etablere en verden. Det er det skrivehandlingen om. Uten en fortelling er vi ingen ting, bare biologi, sier 59-åringen.

«...stillheten inne i meg og stillheten utenfor meg konvergerer gradvis,

språket og bildene forlater meg. Det går nesten galt. Skriften avslutter seg selv. Jeg kolliderer. (...) Jeg har mistet språket. Min kone forteller at det rykker til i henne hver gang hun hørte sykebilene. Stillheten er total.»

Kjøsterud beskriver fortellingene han skaper som flukt, lapping, reparasjon, men at han finner ro, skjønnhet og selvtillit i skrivearbeidet. Fremdeles leter han etter det bildet, den fortellingen som kanskje kan gjøre verden mulig.

Neste roman er allerede på trappene.

«Naturen er taus: Genene er tause. Inne i det rommet der skapelsen og tilintetgjørelsen kontinuerlig pågår er det helt stille, ingen stemmer, ingen gud, ingen vilje, annet enn naturens blinde røst. (...) Vi er de nye gudene. Hvilket ansvar!»

innenriks@klassekampen.no

inn i blir du bevisst på hva du forlater. Som flyktning, når jeg forlot grunnfortellingen min, forlot jeg også en del av min identitet. Dit jeg reiste hadde de annen kunnskap og en annen historie, og jeg måtte lære å fungere på nytt, sier Kiøsterud.

I opposisjon

Han flyttet til Oslo som 20-åring, to år etter å